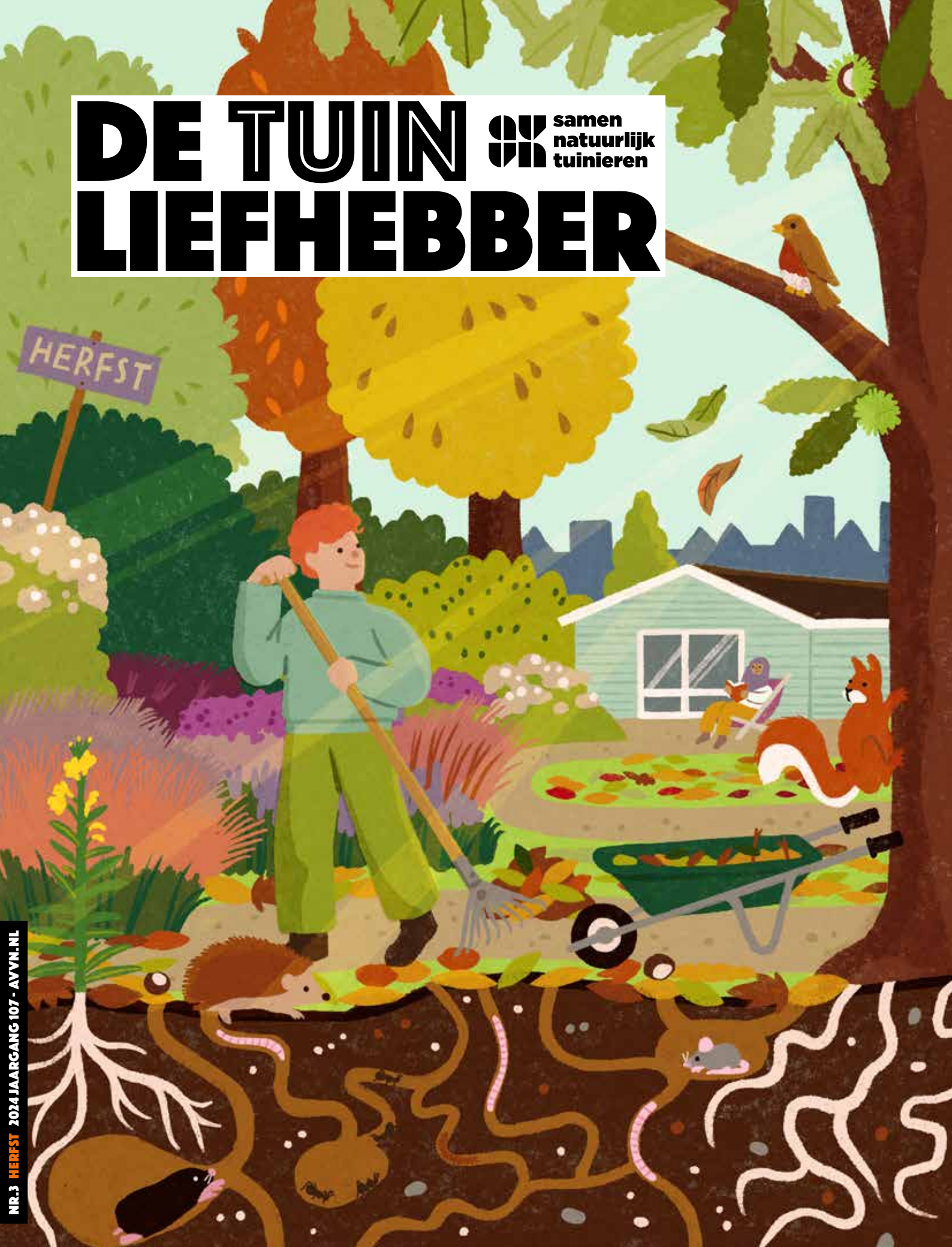

DE TUIN

LIEFHEBBER

samen
natuurlijk
tuinieren

DE TUINLIEFHEBBER

Jaargang 107, nr.3 2024

De Tuinliefhebber valt elk kwartaal (seizoen) op de mat bij leden van tuinclubs die zijn aangesloten bij AVVN samen natuurlijk tuinieren en bij supporters van AVVN. Elke editie bevat tips, informatie en inspiratie voor samen groen doen en genieten van het seizoen.

(ADRES)WIJZIGINGEN?

Ontvang je *De Tuinliefhebber* omdat je (volks)tuinvereniging is aangesloten bij AVVN, dan kun je (adres)wijzigingen doorgeven aan de **secretaris** van je vereniging. In alle andere gevallen - bijvoorbeeld als je supporter bent - gebruik je hiervoor het besloten ledennet van AVVN. Via avvn.nl/ledennet kun je gratis een persoonlijk profiel aanmaken waarmee je zelf eenvoudig allerlei praktische zaken kunt regelen. Heb je geen toegang tot het ledennet? Stuur je vraag dan naar: info@avvn.nl.

SUPPORTER VAN AVVN WORDEN?

Lees je *De Tuinliefhebber* wel, maar ontvang je 'm niet thuis? Meld je aan als supporter via avvn.nl/aansluiten. Als je ons steunt met €30 of meer per jaar, krijg je *De Tuinliefhebber* vier keer per jaar thuis én help je ons groen in de buurt te bevorderen en samen tuinieren nog makkelijker en leuker te maken.

Vragen over de Tuinliefhebber?

Vragen of opmerkingen over de inhoud? Geef het door via tuinliefhebber@avvn.nl.

UITGEVER

AVVN samen natuurlijk tuinieren
 Vogelvlinderweg 50
 3544 NJ Utrecht
www.avvn.nl

REDACTIE DE TUINLIEFHEBBER

Machteld Klees (hoofdredactie)
 Wilke Martens (eindredactie)

REDACTIERAAD

Elske Hijlkema, Ellen Jongkind en Paul Verhagen

REDACTIONELE BIJDRAGEN

Paul van Bodengraven, Suzanne de Boer, Lies Couckuyt, Marleen van Es, Machteld Klees, Loethe Olthuis, Suze Peters, Sanne Veel, Daniëlle van Vleuten, Monique van Wegen

ARTDIRECTION EN VORMGEVING

Frank de Both (Twinmedia) en Marco Zuijdwijk (Persmanager)

TECHNISCHE REALISATIE EN PRODUCTIE

Virtùmedia, Zeist

ADVERTEREN IN DE TUINLIEFHEBBER?

Neem contact op met Marieke van Lagen van Virtùmedia via mvanlagen@virtumedia.nl

TUINIER JE MET ONS MEE?

AVVN is de groene familie van tuinliefhebbers. Wij delen graag al onze kennis en ervaring over samen natuurlijk tuinieren.

- avvn.nl
- avvn.nl/ledennet
- facebook.com/AVVN.nl
- instagram.com/samentuinieren

ALTIJD OP DE HOOGTE

Meld je aan voor onze maandelijke nieuwsbrief via avvn.nl/nieuwsbrief

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen is slechts toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

ISSN: 1871-8388

COVERILLUSTRATIE

Floor Rehbach

08

10

12

14

20

16

24

27

28

IN DIT NUMMER

- 10 De sociale tuin**
Het logeerkuisje op Amstelglorie
- 12 Dieren in de tuin**
Glansrol voor mieren
- 14 Plantportret**
Teunisbloem
- 16 Plagen in de tuin**
Herfstige schimmels
- 20 Buurtgroen in Utrecht**
De Vlinderhof in het Máximapark
- 24 Historische tuinen**
Tuin de Lage Oorsprong
- 28 Zaaïen en oogsten**
Marleen tipt borlottobonen

EN VERDER

- 07 Doorgrond - Column**
Ruud Grondel, voorzitter AVVN
- 08 Nieuws uit de vereniging**
- 19 In de tuin van Loethe -**
Column
- 23 Oogsttijd -**
Column
- 26 Voor de liefhebber**
Lees-, kijk- en luistertips
- 27 Fotowedstrijd**
- 31 Volgende nummer**

LOGEERHUISJE: TE GAST BIJ AMSTELGLORIE

Het logeershuisje bij Amstelglorie is van alle gemakken voorzien.

Een fijne week weg voor mensen die anders niet op vakantie kunnen: dat is de gedachte achter het logeershuisje bij tuinpark Amstelglorie in Amsterdam. Mensen met een lichte lichamelijke beperking, of met een kleine beurs, kunnen hier voor weinig een week doorbrengen in de groene weelde aan de rand van het stadscentrum. Coördinator Sandra Kan: 'We willen dat mensen kunnen meegenieten van ons mooie park.'

TEKST: PAUL VAN BODENGRAVEN FOTO'S: MARCO BARTEN

Op deze zaterdagochtend is het logeershuisje van tuinvereniging Amstelglorie net gepoetst. 'Zaterdag is de wisseldag', legt Sandra Kan, sinds dit jaar de coördinator van het logeershuisje, uit. Van mei tot eind september komt er elke week iemand anders logeren op het tuinpark dat nog net binnen de stadsring ligt, aan de oever van de Amstel. 'Dat doen we al meer dan 25 jaar', zegt Kan. 'Het huisje is zo aangepast dat mensen met een fysieke beperking hier terechtkunnen.'

De deuropeningen van het logeershuis zijn extra breed, zodat iemand in een rolstoel erdoorheen kan, de bedden zijn extra hoog en er kan een tilbeugel geplaatst worden. Ook in de ruime badkamer en het toilet zijn beugels aangebracht. 'Verder is het huisje van alle gemakken voorzien', vertelt Kan terwijl ze ons rondleidt. 'Een keuken, een tv, comfortabele stoelen en natuurlijk een grote tuin.'

KLEINE BEURS

Niet alleen mensen met een beperking kunnen gebruikmaken van het logeershuisje, ook mensen met een krappe beurs zijn welkom om een week bij Amstelglorie door te brengen. 'We betrekken ze echt bij de vereniging, de gasten kunnen deelnemen aan alle activiteiten', zegt Kan. 'We hebben een speeltuin, een terrasje en in het clubhuis is ook van alles te doen. Ze hoeven niet natuurlijk, maar in de praktijk merk je dat veel mensen het leuk vinden om

Sandra Kan coördineert sinds dit jaar alles wat met het Logeerhuisje te maken heeft.

mee te doen. Het is hier net een klein dorp.'

Controleren of de gasten echt een krappe beurs hebben doet Kan niet. 'Je merkt het snel genoeg', zegt ze. 'Sowieso komen de meeste mensen hier via leden van de vereniging. We kennen allemaal wel iemand die niet veel te besteden heeft en die een week weg goed kan gebruiken. Een buurvrouw met een kind met een beperking, een familielid met alleen AOW, een vriend of vriendin die in de knel zit of een kennis zonder baan.'

VRIJWILLIGERS

Het onderhoud van de tuin en de schoonmaak van het huisje hoeft Kan niet alleen te doen. Een groep vrijwilligers heeft zich verbonden aan het huisje. Zij helpen mee met onderhoud en brengen het huisje op orde voor nieuwe gasten. 'Het is nooit een probleem om daarvoor mensen te vinden', aldus Kan. 'Het draagvlak binnen de vereniging voor het logeerhuis is groot, alle tuinders zijn enthousiast. De vrijwilligers helpen mee, maar ook andere tuinders knopen een praatje aan met de gasten, doneren spullen en planten of helpen een handje mee als dat nodig is.'

BEKENDHEID

Om mensen betrokken te houden bij het logeerhuis heeft Kan dit voorjaar een 'open dag' met hightea georganiseerd, waarop alle leden van de vereniging konden komen kijken. 'Zo blijven de tuinders, ook de nieuwe leden, op de hoogte van wat we hier doen', vertelt ze. 'Dat is voor hen belangrijk en vaak komen er via die weg ook weer nieuwe gasten die zich melden voor een weekje Amstelglorie. De meeste gasten komen hier via via, uit het netwerk van de leden. Zo heeft mijn eigen oma hier ook een paar keer een week vakantie kunnen houden.'

ZORGCLIËNTEN

Gasten kunnen zich via de website aanmelden voor een week in het logeerhuis. Kan: 'We hebben jarenlang samengewerkt met een zorginstelling. Begeleiders kwamen hier met hun cliënten voor de dagbesteding en maakten gebruik van het logeerhuis. Dat is onlangs gestopt, dus ik wil nu kijken of we iets kunnen betekenen voor bijvoorbeeld ouderen van een zorgorganisatie hier in de buurt. We hebben tenslotte een prima voorziening en ook voor die doelgroep is dit een prachtige plek om te genieten van het groen.' ●

TIPS!

Voor andere tuinverenigingen die ook een logeerhuisje willen realiseren, heeft Sandra Kan de volgende tips:

- Denk goed na over de plek. Zeker voor mensen met een beperking moeten het huisje en de tuin goed en gemakkelijk bereikbaar zijn, ook met een auto om materialen af te leveren.
- Investeer in een goed huisje. Het hoeft geen villa te zijn, maar het moet wel geschikt zijn om aangenaam te kunnen verblijven. Dat vraagt meer dan een 'gewoon' tuinhuisje. Investeer de opbrengst van de verhuur in onderhoud en verbetering van het logeerhuis.
- Betrek mensen uit de doelgroep bij de ontwikkeling en bouw van huis en tuin. Vraag wat zij nodig hebben om hier prettig te verblijven.
- Zorg voor een vast aanspreekpunt, bij voorkeur iemand die vaak aanwezig is op het terrein, zodat je bij vragen van de logeergasten snel kunt schakelen.
- Zorg voor draagvlak binnen de vereniging: dit moet je met z'n allen willen en doen. Nodig de tuinders uit om te komen kijken en mee te helpen.
- Vorm een ploegje vrijwilligers die meewerken bij onderhoud en schoonmaak. Organiseer zo af en toe voor hen een activiteit, bijvoorbeeld een gezamenlijke lunch na de schoonmaak.
- Laat aan je omgeving (buurt, wijk, gemeente) weten wat je doet en vertel er vol trots over. Je maatschappelijke meerwaarde is van groot belang.
- Heb je serieuze plannen, kom dan gerust kijken hoe wij het doen. Of neem een kijkje op onze website voor een goede indruk: amstelglorie.nl/logeerhuisje

GLANSROL VOOR MIEREN

Mier versleept zaad met wit mierenbroodje. (Foto: Ruurd van Donkelaar)

Bij bodemdieren denk je al snel aan de 'Little Five': regenworm, pissebed, duizendpoot, engerling en oorwurm. In de bodem zitten echter ook tal van springstaarten, spinnen en nog vele andere beestjes. Een bodemdier dat we wel kennen maar vaak verguisd wordt, is de mier. Tijd voor meer waardering!

TEKST: MACHTELD KLEES

Je moet er niet aan denken hoe de wereld eruit zou zien zonder verteringsprocessen. Bij een gezond bodemleven zijn opeters, opruimers, bodemschimmels en -bacteriën met elkaar in evenwicht. De grond is los en water kan makkelijk de bodem in. Voedsel komt beschikbaar voor de planten. In zo'n tuin leeft het boven en onder de grond, groeien

de planten goed en zijn plagen een uitzondering. Goed voor het bodemleven zorgen is niet eens ingewikkeld. Allereerst moet je voor eten zorgen. Plantenresten, dood blad en – met mate – verteerde organische mest leveren dat voedsel. In de bodem is het net als in huis: in de kelder bewaar je andere dingen dan op zolder of in de slaapkamer. Ruimt

een vreemde een keer je huis op, dan kun je niets meer terugvinden. In de bodem is dat niet anders. Dicht onder de oppervlakte komen andere dieren en schimmels voor dan dieper in de grond. Bij het spitten gooi je die lagen door elkaar. Net als in huis geeft dat een hoop chaos en is er tijd nodig om het evenwicht te herstellen. Vandaar dat steeds vaker afgeraden wordt om

te spitten. Natuurlijk zijn er overal uitzonderingen op. Blad kun je beter niet op het gazon laten liggen. Blad in de border stimuleert het bodemleven en remt onkruidgroei, maar gewenste planten kunnen zich ook lastiger uitzaaïen. Als de bodem gezond is, hoef je niet te spitten. Bij een slechte structuur, storende lagen of een tuin met veel wortelonkruiden is dat anders. Dan is het verstandig om eenmalig de boel goed aan te pakken en zo een geschikte uitgangssituatie te creëren.

SOCIALE BEESTJES

Terwijl regenwormen en pissebedden steeds bekender raken als bodemverbeteraars, zijn mieren niet erg populair. Wie mieren op internet opzoekt, vindt vooral manieren om ze te verdelgen. Mieren zijn echter heel ijverige tuinlieden en belangrijk voor het bodemleven. Veel mieren in de tuin zijn klein, zwart of geel zoals de gele wegmier. In totaal komen er in Nederland zo'n 75 soorten voor, dus de ene mier is de andere niet. Mieren hebben het niet per se op jouw terras gemunt, maar zijn wel dol op de warme, zonnige ligging. De stenen warmen snel op en houden de warmte lang vast. Ideaal voor de nesten vol eitjes, larven en poppen, die zich dankzij de warmte snel kunnen ontwikkelen.

Net als honingbijen, hommels en wespen zijn mieren sociale beestjes. Ze leven bij elkaar in kolonies met een strikte taakverdeling. De koningin legt eitjes, werkers verzorgen het broed, verzamelen voedsel voor de kolonie, houden vreemde mieren buiten de deur en onderhouden het nest.

Tip

Mieren kun je helpen door op een zonnige, open plek in de border een paar stenen neer te leggen. Grote kans dat ze hier een nest gaan bouwen.

MIERENBROODJES

Sommige planten komen op de gekste plekken op. Het lijkt erop alsof de kieren tussen de tegels speciale aantrekkingskracht hebben. Vaak is dat dankzij mierenwerk. Veel zaden zijn uitgerust met een 'mierenbroodje'. Dat is een olierijk aanhangsel van het zaad, waardoor het aantrekkelijk is om ze mee richting het nest te slepen. Het mierenbroodje dient als voedsel voor de larven. Hoewel dat gesleep meestal niet om grote afstanden gaat, gemiddeld zo'n twee meter, helpt het de zaadverspreiding. Dat is dus in het voordeel van de plant. Veel soorten die door mieren verspreid worden bloeien in het voorjaar. De zaden rijpen meestal tussen eind april en juli, meteen ook de periode waarin mieren het meest actief zijn. De planten zorgen ervoor dat de zaden makkelijk door mieren meegenomen kunnen worden. Dat doen ze door na de bloei plat op de grond te gaan liggen, bijvoorbeeld sneeuwklonnes en vingerhelmbloem. Andere planten laten de zaden makkelijk vallen, zodat de mieren er goed bij kunnen. De zaden zelf worden meestal niet gegeten, maar komen terecht in de buurt van de mieren, bijvoorbeeld tussen de tegels of bij het nest, waar ze een mooi rul zaaibedje vinden.

Tip

Op zoek naar voedsel leggen mieren een geurspoor aan. Andere mieren kunnen zo makkelijk de weg vinden, ook naar het aanrecht. Als je overlast hebt door mieren, dan is de beste stap om goed schoon te maken en daarbij het geurspoor te verwijderen.

GRATIS PERSONEEL

Ouderen kennen Truus de Mier uit de *Fabeltjeskrant* nog wel, altijd maar druk bezig. Ze staat model voor alle ijverige mieren. Behalve het verslepen van zaden doen ze nog veel meer. Ze werken voortdurend aan hun nest en breiden

het uit. Gangenstelsels zijn er zowel ondiep als dieper de grond in. Ze mengen hierdoor organisch materiaal en grond, brengen lucht in de bodem en vocht kan makkelijker de grond in zakken. Plantenwortels gebruiken mierengangen ook wel om makkelijk de diepte in te gaan. Sommige soorten kweken zelfs bodemschimmels in hun nest. Daarnaast eten ze kleine insecten en ruimen afval op. Op hun beurt zijn ze ook weer voedsel voor andere beestjes. Ze spelen dus een belangrijke rol in de tuin. Alle reden dus om positiever naar mieren te kijken en gif niet meer te gebruiken. ●

Pissebedden. (Foto: Wolverlei/Ferry Siemensma)

Bodemdierendagen

Van 20 september tot 7 oktober 2024 worden de Bodemdierendagen gehouden. Doel is om meer inzicht te krijgen in hoe de bodemdieren ervoor staan. Hiervoor ga je, voorzien van informatie, op zoek naar verschillende soortgroepen. Waarnemingen kun je doorgeven en daarna krijg je een bodemdierencijfer voor de kwaliteit van de door jou onderzochte plek. Je kunt individueel meedoen, maar ook met een school of groep (bijvoorbeeld een tuinenpark). Informatie en aanmelden via [bodemdierendagen.nl](https://www.bodemdierendagen.nl).

Herfstlicht op diamantgras met blauwe knoop.

VLINDERHOF

MONDIALE BELANGSTELLING

Tien jaar bestaat de Vlinderhof in het Utrechtse Máximapark. Deze tuin werd geïnitieerd door een buurman van de tuin, ontworpen door Piet Oudolf en is populair bij mensen van over de hele wereld. Vrijwilliger Karin Laarakker vertelt: ‘Het lijkt alsof de natuur deze tuin heeft gemaakt, maar dan mooier. Er zit iets extra’s bij, door de planten die Oudolf heeft gecombineerd.’

TEKST: SUZANNE DE BOER FOTO’S: KARIN LAARAKKER

‘Ruim vijftientig jaar geleden werd in de provincie Utrecht een enorme Vinex-locatie ingericht: Leidsche Rijn en Vleuten-De Meern. Het leuke was dat er niet gekozen werd voor een winkelcentrum in het midden die de wijken samenbracht, maar voor een stadspark, het Máximapark, met 300 hectare het grootste stadspark van Nederland. Binnen tien minuten kunnen de bewoners in het groen zitten en dat doen ze graag. Het park is echt een succes.’

SPETTEREND IN DE HERFST

‘In 1998 kwam Mark Kikkert hier in de buurt wonen, die begeistert raakte door planten en door de tuinen van de

Nederlandse ontwerper Piet Oudolf. Oudolf was indertijd vooral beroemd vanwege zijn tuinontwerpen in het buitenland, onder meer in New York. “Hoe gaaf zou het zijn als mensen in Nederland en in deze buurt kennis zouden kunnen maken met Oudolfs werk”, dacht Mark. Hij ging met de gemeente om tafel, in Hummelo op bezoek bij Oudolf, die daar een eigen kwekerij had, hij lobbyde, zamelde geld in en zocht voor de tuin in oprichting vrijwilligers bij elkaar die het onderhoud op zich zouden nemen. Dat hij afgelopen mei bij het tienjarig bestaan van de Vlinderhof mede voor deze inspanningen een lintje van de koning kreeg, is niet voor niks. Mark wist iedereen te enthousias-

meren en zo ontwierp Piet Oudolf op vijfduizend vierkante meter met ruim honderd plantensoorten een prachtige tuin met negentien borders. In de herfst is de tuin op zijn mooist. Hij spettert als de planten bossig zijn uitgegroeid, de najaarsbloei verschijnt en het strijklicht door de grassen schijnt. Andere planten in de borders zijn tegen die tijd uitgebloeid, maar bruin is ook een kleur, meent Oudolf. Volgens zijn filosofie zit sier namelijk niet alleen in de bloei, maar in de hele plant. Hij heeft ook oog voor de schoonheid van het verval: een verdorde plant hoort ook bij het leven, bij de seizoenen. Als je die hele schoonheid kunt zien, voel je je veel meer verbonden met de natuur. Een

Helenium 'Moerheim Beauty'.

tuin winterklaar maken hoeft ook niet van hem, veel planten hebben een mooi wintersilhouet, bijzondere zaaddozen, de planten geven de tuin in het najaar structuur. Bovendien is het beter voor de planten om ze rustig bovengronds te laten afsterven, omdat ze zo voedingsstoffen opnemen en beestjes in de stengels, tussen de zaaddozen en het blad kunnen overwinteren.'

VRIJWILLIGERS EN FANS

'De Vlinderhof is al tien jaar mooi en ik ben trots op hoe we dat met vrijwilligers voor elkaar krijgen. We zijn met ruim veertig mensen en hebben een harde kern van vijftientig personen die hier – behalve in de winter – elke zaterdag van negen tot half één werkt. Vier van ons vormen de onderhoudsgroep en hebben voor alle plantsoorten een plantenkaart gemaakt: een A4'tje met eigenschappen en behoeften. Oudolf heeft prachtige plantcombinaties gemaakt, maar die planten hebben

bijvoorbeeld niet altijd dezelfde bodembehoefte. Zo wil de ene plant graag meer kalk of in wat zuurdere aarde staan. De onderhoudsgroep verstuurt elke donderdag een lijstje met wat we de zaterdag erop gaan doen. Dat loopt uiteen van planten

snoeien en verjongen tot onkruid weghalen. Het is een hele klus, want onkruid plukken we met de hand weg en de pollen die gescheurd en gesplitst worden zijn vaak enorm. Wel hebben we een bewateringssysteem, dat water uit de vaart gebruikt en

Herfstkleuren in de Vlinderhof.

werkt middels een app. Kostbaar drinkwater gebruiken we niet voor de planten. Ook geen kunstmest en pesticiden trouwens. Doordat er in het Máximapark veel vogels, zelfs fazanten, en egels zijn, lijkt de biodiversiteit goed in balans. Slakken wegplukken en luizen en torretjes verjagen hoeft dus niet, maar er blijft genoeg werk te doen voor de vrijwilligers, die zich om allerlei redenen graag aan de Vlinderhof verbinden. Er zijn mensen van het eerste uur bij, zoals de onderhoudsgroep, gepensioneerden die een appartement bewonen en hun huis met tuin missen, buurtbewoners die graag anderen willen leren kennen en Oudolf-fans. Er werken hier mensen uit Delft, Amstelveen en Nijmegen. Zelf ben ik ook fan, ik vind het fantastisch dat er op tien minuten fietsen van mijn huis een Piet Oudolf-tuin ligt. We zien Piet Oudolf als de Rembrandt van de tuinen en onszelf als de curatoren van zijn kunstwerk. En daarmee besparen we de gemeente veel geld.'

VERBINDING

'Zoals de Nachtwacht bewonderaars vanuit de hele wereld trekt, doet de Vlinderhof dat ook. Er komen mensen uit Zweden, Frankrijk, Japan,

Vrijwilliger Karin Laarakker bij de ingang van de Vlinderhof. (foto: Suzanne de Boer)

Australië, Amerika en Zuid-Korea. Maar de tuin heeft ook een grote buurtfunctie. Er wandelen mensen met kinderwagens, met de hond en familie die op bezoek komt. Het is een mooie stille plek zonder verkeer, waar vogeltjes zingen en bankjes in de zon staan, een plek die voor verbinding zorgt. Er worden picknickfeestjes gehouden, je maakt hier makkelijk een praatje met andere bezoekers en vrijwilligers. Ik heb hier zelf ook

Tien mooie herfstplanten in de Vlinderhof

- 1 Aster tataricus 'Jindai' - Herfstaster, lila, oktober - november, 150 cm
- 2 Selinum wallichianum - Karwijselie, wit, augustus - oktober, 140 cm
- 3 Deschampsia cespitosa 'Goldtau' - Ruwe smele, siergras, juni - oktober, 80 cm
- 4 Helenium 'Moerheim Beauty', oranjebruin, juli - september, 100 cm
- 5 Serratula seoanei - Zaagblad, paars, augustus - oktober, 40 cm
- 6 Tricyrtis formosana 'Dark Form' - Armeluisorchidee/Paddenlelie, paars-lila gevlekt, augustus - oktober, 90 cm
- 7 Eurybia macrophylla 'Twilight' - Herfstaster, lila, september - november, 100 cm
- 8 Sporobolus heterolepis - Parelgras, siergras, juli - september, 80 cm
- 9 Succisa pratensis - Blauwe knoop, lila, juli - oktober, 80 cm
- 10 Actaea simplex 'Brunette' - Zilverkaars, wit, augustus - oktober 150 cm

Kom eens langs!

- De Vlinderhof is het hele jaar open en 340 dagen mooi. Eind februari, begin maart, als de tuin net geschoren is, is er niet zoveel te beleven. Maar dan komen al gauw de voorjaarsbollen op, want het Oudolf-ontwerp is aangevuld met 34.000 scilla's, irissen en alliums, die al vroeg kleur in de tuin brengen.
- Binnenkort naar de Vlinderhof? Op Burendag, zaterdag 28 september 2024, is er een plantenmarkt. Planten die in de tuin te groot werden en zijn gescheurd en opgekweekt, worden dan verkocht.
- Op [vlinderhof.com](https://www.vlinderhof.com) staat alle bezoekersinformatie. Daar is ook het ontwerp te bekijken en zijn alle planten terug te vinden.

vriendschappen opgedaan. Thuis zit ik in mijn bubbel met leeftijdgenoten, hier ontmoet ik andere mensen. Je kunt op heel veel manieren door de tuin lopen, overal omheen bijvoorbeeld, en telkens ziet het er weer anders uit. Ik verheug me op de bloei van de karwijselie. Dat is de koningin van de schermbloemen met mooie rode stelen en roomwitte bloeschermen, het zijn net kragen van de schilderijen van Rembrandt en Frans Hals. En dan dat wit in de herfst, als het eromheen brons en rood is, en het lila van de asters ernaast – prachtig. Er komen veel zweefvliegen op af, het is echt een landingsbaan voor insecten. Er staan hier geen specifieke vlinderplanten, in die zin is de naam Vlinderhof misleidend. Daarvoor is de tuin ook niet ontworpen. Het gaat om schoonheid, om geraakt worden. Kijk, daar zie ik toch een vlinder vliegen, en nog een hele mooie ook.' ●

MARLEEN TIPT

Adres

Biologische borlottobonen (stokkievitsbonen) kun je bij De Bolster bestellen. bolster.nl

In haar Utrechtse volkstuin kweekt Marleen van Es – fotograaf, stylist, vormgever en foodblogger – graag groenten, fruit en kruiden. Voor *De Tuinliefhebber* maakt Marleen elk seizoen een zaai- en oogstoverzicht (handig!) én kiest ze een speciale soort die extra aandacht verdient. Deze keer: borlottobonen!

TEKST EN FOTO'S: MARLEEN VAN ES

Borlottobonen

In mijn eerste jaar in de volkstuin zaaide ik enthousiast sperziebonen, of beter gezegd stokslabonen. In het tuincentrum ging een nieuwe wereld voor me open toen ik het enorme assortiment en de tientallen doosjes met stam-, stok-, spek-, pronk- en droogbonen zag. Eenmaal in de tuin verdween mijn beginnersenthousiasme als sneeuw voor de zon, toen werkelijk alle plantjes na het opkomen meteen weer verdwenen. Ik deed navraag bij mijn doorgewinterde volkstuinbuurman en waarschijnlijk waren brutale vogels de boosdoeners. Het tweede jaar ging ik goed voorbereid aan de slag. Ik maakte de grond los, zaaide de plantjes eerst voor en maakte van gaas kokertjes die ik rondom de plantjes zou zetten. Weer ging ik voor stokslabonen en dit keer ook de droogboon borlotto (meervoud: borlotti). Deze actie was wel succesvol!

KRUIDIGE SMAAK

Nog steeds zaai ik regelmatig droogbonen. De gemarmerde peulen van de borlotto heten ook wel stokkievitsboon en hebben een kruidige smaak. Ik gebruik ze vaak in Mexicaanse gerechten, maaltijdsoepen of combineer ze met geroosterde pompoen, paprika of venkel in een herfstachtige salade. Het drogen van borlottobonen gaat meestal vanzelf aan de struik. Dat doet weinig met de smaak en structuur, mits je ze niet

jaren opslaat. Het enige minpuntje dat ik kan bedenken, is de tijd die het kost om bonen te bereiden. Je kunt niet lastminute besluiten om de bonen te eten, want het weken en koken vergt enige planning. Die voorbereiding kun je wel op een eerder moment doen, bijvoorbeeld in het weekend, want je kunt ze prima een paar dagen in de koelkast bewaren. Je hoeft ze trouwens niet te drogen. Op een markt in Italië zag ik bakken vol verse borlotti liggen en die worden meteen gebruikt voor maaltijden. Dat scheelt een nacht weken en een uur koken.

STATUSSYMBOOL

In de vijftiende eeuw brachten handelsreizigers bonen (*Phaseolus vulgaris*) zoals de sperzie- en borlottoboan naar Europa. In Centraal-Amerika is de boon inheems en ongeveer vijfduizend jaar geleden is men daar begonnen met de teelt. Eén van de oudste afbeeldingen van de boon kun je bewonderen op het plafond van Villa Farnesina in Rome. De rijke bankier Agostino Chigi liet de villa in 1505 bouwen. De fresco's bevatten opvallend veel botanische elementen van groente en fruit uit de zogenaamde 'Nieuwe Wereld'. In die tijd was het (laten) kweken van voor Europeanen nieuwe soorten als pompoen, mais en sperzieboon een statussymbool.

Bonen aan de struik.

ZAAIEN EN VERZORGEN

Droogbonen zaai je, zoals gewone bonen, in mei. Niet eerder, want bonen hebben veel warmte nodig. Ik zaai de bonen altijd eerst thuis en plant ze buiten als de plantjes ongeveer 15 cm groot zijn. Het boontje is namelijk een zeer gewilde snack voor muizen en

ZAAIEN

bloemkool
groenbemesters (mosterd, klaver en rogge)
knoflook
meiraap
paksoi
rucola
snijbiet
spinazie
tuinkers
veldsla
winterpostelein
wintersla

OOGSTEN

andijvie
aubergine
bleekselderij
bonen
Chinese kool
courgette
knolselderij
paksoi
paprika
peper
pompoen
radicchio
rammenas
tomaten
venkel

vogels. De planten hebben voedzame, maar niet te rijke grond nodig. Op zandgrond kun je een beetje compost door de grond werken. De droogbonen hebben wat tijd nodig om aan de struik te drogen, zaai daarom niet later dan juli.

Voor het planten van de stokbonen maak ik eerst een rek van lange bamboestokken of takken. Ik zet twee stokken schuin tegen elkaar en dat herhaal ik een aantal keren. Bovenin leg ik een stok dwars en dan bind ik de stokken vast. Bij iedere stok zet ik drie bonenplantjes.

Bonen kun je ook goed in een pot of vierkantemetertuin zaaien. De lage stambonen en pronkbonen zijn daarvoor heel geschikt. Gebruik je een pot, zorg dan voor een goede afwatering door wat potscherven op de bodem te leggen. Houd de grond in het begin goed vochtig zodat de zaden kunnen kiemen. Zet voor stokbonen drie bamboestokken of takken in het vakje of de pot en maak een wigwam. Bind de bovenkant vast met touw. Zet je pot op een zonnige plek en geef bij warm en zonnig weer dagelijks water. Vogels en muizen zijn dol op de boontjes die je net in de grond hebt gestopt. Zaai je direct buiten, gebruik

dan een kokertje van gaas om de bonen te beschermen. Ook de plantjes die je net in de grond hebt gezet, kun je met zo'n kokertje beschermen.

Je laat de bonen aan de struik hangen tot de peulen bruin verkleurd zijn en droog aanvoelen.

Aan het einde van het seizoen, of als je last hebt van vogels, kun je de peulen eerder plukken. Laat de peulen dan thuis op een koele plek drogen. ●

Peul met bonen.

DE TUINLIEFHEBBER

WINTER

► Bloeiende toverhazelaars fleuren de winterdagen op, in allerlei tinten tussen geel, oranje en paars. Ze staan centraal in het Plantportret.

► Hongerige zoogdieren willen zich in de winter nog wel eens tegoed doen aan lekkers in de tuin. **Suze Peters** legt uit welk dier bij welk vraatspoor hoort.

► **Marleen van Es** laat zien hoe je heerlijke winterse salade-ingrediënten zaait en oogst.

► De winter is heel geschikt om eens na te denken over het veranderen van je tuin. Hoe kun je je tuin nog beter inrichten voor vogels, bijvoorbeeld?

Eind november verschijnt het winternummer.

